

"מחקר: כך משאירים המשיחיסטים את הרבי מלובביץ' בחיים"

תיאורי ההתגלות של הרבי, ההיתלות המיסטית בחפציו ובכתביו ומעל לכול - האמונה שהרבי לא מת: האנתרופולוג וחתן פרס ישראל פרופ' יורם בילו חקר את הפלג המשיחי באחת החסידויות המרכזיות ביותר של ימינו: "חב"ד המשיחיסטית הולכת בדרך הנוצרית"

טלי פרקש פורסם: 25.07.17, 12:58

אי אפשר באמת לנהל דיון על [הפלג המשיחי של חב"ד](#) מבלי להתייחס לסיפור ההיסטורי של המשיחיות ביהדות. ב-ג' בתמוז לפי 23 שנים נפטר [רבי מנחם מנדל שניאורסון, הרבי מלובביץ'](#) - אבל בקרב חסיד חב"ד היו רבים שגם השנה, ביארצייט שחל לפני כחודש, לא פקדו את ציון קברו שבבית הקברות בקווינס. מבחינתם הוא חי.

מאז [בר-כוכבא ושבתי צבי](#) העם היהודי למוד אכזבות ממשיחי שקר בשר ודם. מה גרם לחסידים, מאמינים בני מאמינים, [להקים פלג משיחי](#) באחת החסידויות המרכזיות ביותר של ימינו? האנתרופולוג וחתן פרס ישראל פרופ' יורם בילו משרטט קווים לדמותם של ה"משיחיסטים" בשני הדורות האחרונים בחסידות חב"ד בספר חדש, "אתנו יותר מתמיד" (הוצאת האוניברסיטה הפתוחה).

" המשיחיסטים המכחישים את מותו של הרבי הם אנשים רדיקלים אבל פרגמטיים", הוא מספר בריאיון מיוחד ל"ynet-חב"ד ממשיכה לשגשג גם אחרי ג' בתמוז התשנ"ד, מועד הסתלקותו של האדמו"ר השביעי של החסידות, שנתפס כמשיח. [הפלג המשיחיסטי אף מספח אליו חסידים חדשים](#). רציתי להבין איך הם בונים מציאות חברתית שבה הרבי, שנעלם לפני 23 שנים, נחוה קרוב ומוחשי; איך הופכים את הרבי הנעדר, לנוכח?"

" חב"דניקים אנוסים ללכת בדרך הנוצרית"

במחקרו מנסה בילו להבין כיצד מתכתב הסיפור המשיחי בחב"ד עם תפיסות אלו: "הספר הזה נועז מהבחינה הזאת כי הוא נוגע בשאלה הזו באופן מפורש", הוא אומר. "בשורה התחתונה, החב"דניקים אנוסים ללכת להיבט הנוצרי, כי ברגע שאתה מזהה מישהו כמשיח ואתה מאמין שהוא נעלם אבל הוא יחזור, אתה אנוס ללכת בדרך שבה הלכו הנוצרים .

פרופ' בילו

"סיסמת הקרב של המשיחיסטים היא 'אתנו יותר מתמיד', ובאופן פרדוקסלי המחקר שלי מאמת אותה". "היהדות מאוד אוהבת את המשיחיות כרעיון ומאוד מסתייגת ממשיח בשר ודם. מצד שני, בחייו של הרבי העזז מעט מאוד חסידים בחב"ד להגיד בקול שאסור לעודד את זה. החסידות כולה נסחפה עם הרעיון הזה. אחרי ג' בתמוז נוצר שבר בתנועה. נוצרה אכזבה משיחית לנוכח העובדה שהרבי נעלם והותיר אחריו עולם שלא נגאל."

בילו מדגיש כי "השבר בתוך התנועה הוא בין הרוב שמקבל שהרבי נפטר - מכנה אותו זצוק"ל (זכר צדיק וקדוש לברכה), אך עדיין חושב שהוא 'בחזקת משיח' ומצפה שיחזור ויגאל אותנו - לבין [הפלג המשיחי שמסרב בכלל לקבל את העובדה שהוא הסתלק](#) וממשיך לכנותו בכינויי חיות, כמו מלך המשיח שליט"א."

מהם מאפייניה של הקבוצה המשיחית בחב"ד?

"הסוציולוגיה של המשיחיסטים ושל השדרה המרכזית בחב"ד היא שונה. החסידים המתונים יותר הם בחלקם הגדול חסידים בני חסידים, בני המשפחות הוותיקות שנמצאות בשכונת קראון הייטס שבניו יורק ובכפר חב"ד בישראל, והם הרוב."

"בקרב המשיחיסטים, לעומת זאת, יש ייצוג בולט לצעירים, ל"מתחב"דים' שהגיעו ממחנות דתיים אחרים או בעלי תשובה וכן למזרחים. מי שהגיע אל הפלג הזה הם לרוב אנשים שלא הכירו את הרבי בחייו. הם מכירים ברובם רק רבי 'וירטואלי', והם כאמור מצאו דרכים מרתקות ויצירתיות לחוש אותו."

בילו מצייין אף את העובדה שלראשונה בחסידות הזו לא קם יורש: "הרעיון שחסידות תתנהל ללא צדיק מכהן שיירש את קודמו הוא לא מקובל, בלשון המעטה. [הרבי לא מינה יורש, והחסידים לא העזו לבחור בזה](#). הימנעות זו עומדת בסתירה לעובדה שנשמתה של כל קבוצה חסידית היא האדמו"ר - הוא אבן הפינה שאליה החסידים מתקשרים."

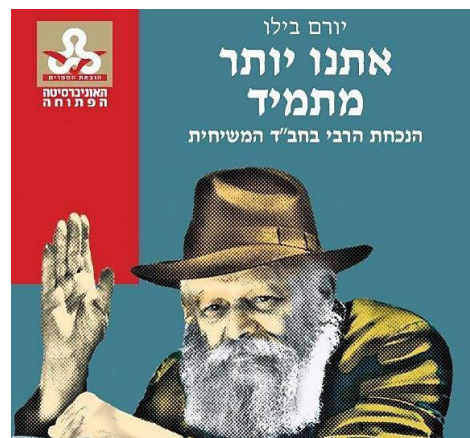
"אולם כאשר הצדיק מזהה כמשיח, לא טוב שיהיה יורש, כי משיח פירושו קץ ההיסטוריה. העובדה שהרבי היה חשוך ילדים סייעה לכך, אם כי ראוי לציין שיש חוקרים הטוענים שהיעדר הילדים לא נבע מתאונה ביולוגית, אלא מהתכוונות מיסטית, כלומר במכוון."

במחקרו חשף פרופ' בילו את הדרכים השונות שבהן נשמר הרבי "בחיים" בעיני רוחם של חסידיו: "סימטת הקרב של המשיחיסטים היא 'אתנו יותר מתמיד', ובאופן פרדוקסלי המחקר שלי מאמת אותה. את הרבי הזקן כמעט ולא ראו. הוא הפסיק עם 'יחידות' (מפגשים פרטיים של הרבי עם חסיד) כבר בשנות השמונים של המאה הקודמת. הוא כמעט לא יצא מ-770 Eastern Parkway כתובת בית המדרש של חב"ד בברוקלין.)"

"בימי חייו של הרבי נכתבו אליו מכתבים שהגיעו אליו באמצעות המזכירים. תשובה הגיעה, אם בכלל, אחרי כמה שבועות או חודשים. [היום - תודות לגורל 'אגרות קודש' - קיים רבי 'און ליין](#).' כותבים לרבי בקשה, תוחבים אותה באקראי לאחד הכרכים של 'אגרות קודש' (הכוללים את מכתבי הרבי לפונים בעבר) ומחפשים - ובדרך כלל גם מוצאים - את התשובה."

שמונים תיאורי "התגלויות"

פטירתו של הרבי מכונה אצל הקבוצה "המאורע של ג' תמוז" והם בונים בשיטתיות מערכת של "אקולוגיה משיחית", כהגדרתו של בילו, שבה [הייצוגים של הרבי מרובים וניתנים לשעתוק עד אין-סוף](#): מי המקווה של הרבי, הבית של הרבי, הסוכה של הרבי, הכיסא של הרבי, הדולרים שחילק.

עטיפת הספר(צילום: שמעון רומני)

בית המדרש 770 שוכפל בעשרות מקומות בארץ ובעולם. יש צפייה מתמדת בסרטים מהתוועדויות של הרבי (התכנסויות שלו ושל חסידיו), תמונותיו נמצאות בכל מקום, אפילו על שלט החוצות הענקי בנתיבי איילון. אמצעים אלה סייעו, לדברי בילו, "לבניית סביבה התנהגותית עשירה ברמזים ועקבות לנוכחות המתמדת של הרבי, באופן שלא רק שחסרונו אינו מורגש - אלא אף נוכח כאמור יותר מתמיד."

מערכת זו משמרת את הרבי "חי" בתודעה של מאמיניו. אך הספר אינו מסתפק רק בתפיסה רעיונית או תאורטית של נוכחות המתמדת - אלא חוקר גם תופעות של חזיונות שונים של אנשים, שטענו כי ראו את הרבי במקומות שונים במצבי ערות.

לאחר שחקר לא פחות משמונים תיאורי "התגלות" של הרבי לפרק זמן קצרצר, בדרך כלל בביתו שב-770, אך גם במקומות אחרים - בילו מסביר כי הדבר קשור לאופן שבו מתקיימים תהליכים קוגניטיביים במוח האנושי .

" אין מדובר בהתגלות בחלום או במצבי תודעה ייחודים, אלא בזמן של ערנות. העדויות שאספתי נראות לי אמינות ואינן מפקפק באמינות החוויה הסובייקטיביות שלהם, שהם אכן ראו את הרבי כמו עיניהם. באמצעות מודלים פסיכולוגיים ותרבותיים אני מנסה להסביר את ההתגלויות האלו מבלי לטעון שמדובר בהזיות. מדובר בתהליכים תפיסתיים נורמליים שכוללים סוג של הבניה או מסגור, כמו בתהליך שבו אנחנו משלימים דמות חסרה בפאזל באמצעות ההקשר והרקע."

<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4993717,00.html>